

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту

кафедра аудиту, ревізії та аналізу

Курсова робота
на тему:
Організація податкового планування на
підприємстві

Виконав: студент гр. ОЕЕМ-51
Фурдік А. В.

Перевірила: к.е.н., доцент
Голяш І. Д.

Тернопіль - 2017

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Сутність податкового планування, його види та функції.....	4
2. Принципи та методи податкового планування.....	12
3. Етапи податкового планування та оцінка його ефективності.....	18
Висновки.....	24
Список використаних джерел.....	25

ВСТУП

У сучасних умовах однією з основних проблем отримання збитку вітчизняними підприємствами є несвоєчасність і неточність у визначенні своїх податкових зобов'язань, податкового навантаження та прибутку. За умови здійснення податкового планування на підприємствах можна уникнути таких ситуацій та підвищити ефективність їх функціонування.

У більшості підприємств податкове планування ототожнюється із застосуванням легальних методів зменшення податкового навантаження на підприємство під час формування так званого «податкового календаря» без врахувань сучасних методологічних підходів його оптимізації. Вивчення сучасних напрямків податкового планування, а також оцінювання його ефективності набуло особливої актуальності для кожного підприємства.

Недосконалість податкового законодавства на фоні посилення податкового тиску на підприємства-платники, спонукають останніх ухилятися від сплати податків, що є злочином перед державою. Разом з тим, використання підприємствами можливих законних способів стосовно мінімізації податків дають можливість протистояти фінансовим труднощам. Сьогодні мінімізація податків стала одним з найважливіших завдань управління підприємством.

Незважаючи на постійний інтерес з боку підприємств до податкового планування, дослідженню цього питання приділяється недостатньо уваги.

Питанню податкового планування приділяється увага в численних наукових дослідженнях таких авторів, як О. Білоіван, В. Бондарчук О. Вилкова, І. Дегтяр А. Єлісеєв А, Ю. Оніщук, М. Романовський, А. Поршневу, Л. Усенку, Є. Чернолівський тощо. Окремі питання податкового планування висвітлюються поверхово, а тому у курсовій роботі зробимо спробу поглиблено дослідити сутність та процес організації податкового планування.

1. Сутність податкового планування, його види та функції

Функціонування вітчизняних підприємств в ринкових умовах на фоні існуючих економічної, політичної та соціальної криз сприяє впровадженню оптимальних підходів до процесу планування.

Загалом вважається, що планування - це розробка й прийняття цільових настанов кількісного і якісного характеру, а також визначення шляхів найефективнішого їх досягнення [2].

Економічними передумовами виникнення та розвитку податкового планування є:

- об'єктивний характер існування податків і податкової системи;
- орієнтація підприємств на збільшення прибутку;
- присутня людській діяльності планомірність, об'єктивна необхідність пристосовування до мінливості зовнішнього середовища та умов ринкової конкуренції.

Планування фінансово-господарської діяльності підприємств дає можливість погодити наявний потенціал підприємства з можливістю його використання, передбачити витрати, доходи та фінансові результати.

У економічній літературі планування подане як діяльність з прийняття рішень, зорієнтованих на майбутнє, а фінансове планування - як діяльність зі збалансування й пропорційності фінансових ресурсів. При тому збалансування означає оптимальне співвідношення між фінансовими ресурсами, джерелами їх формування та обсягами використання. [3].

Аналіз точок зору фахівців дає змогу зробити узагальнення, що при визначенні податкового планування проявляється два концептуальні підходи.

При першому підході під податковим плануванням розуміють процес планування підприємством податкових платежів на майбутній період. У свою чергу, цей процес розглядається як найважливіший етап розробки податкової політики підприємства, яка спрямована на визначення планових сум його податкових платежів у майбутньому періоді і розробку графіків їхньої сплати.

При другому підході увага зосереджується на податковій оптимізації.

Розглянемо точку зору різних авторів. Зокрема, на думку О.Вилкова і М.Романовського, корпоративне податкове планування на рівні суб'єкта господарської діяльності є невід'ємною частиною управління фінансово-господарською діяльністю в рамках єдиної стратегії його економічного розвитку, що представляє собою процес системного використання оптимальних законних податкових способів і методів для встановлення бажаного майбутнього фінансового стану об'єкта в умовах обмеженості ресурсів і можливості їхнього альтернативного використання [4].

На нашу думку, податкове планування доцільно розглядати як сукупність методів, прийомів й способів, які дозволяють, виходячи з податкового законодавства, зменшити податкові зобов'язання юридичної чи фізичної особи.

До податкового планування Д.Винокуров відносить довгострокову податкову оптимізацію, що полягає у застосуванні відповідних способів і прийомів, які дозволяють зменшити податкові платежі в процесі всієї діяльності [5].

Більшість авторів вважають метою податкового планування не мінімізацію, а оптимізацію податкових платежів. При цьому вони вважають, що податкове планування має здійснюватись системно, з урахуванням впливу заходів стосовно оптимізації платежів на фінансовий стан підприємства.

При визначенні поняття податкового планування, А. Поршнев стверджує що це процес попереднього розгляду й оцінки рішень в галузі фінансово-господарської діяльності організації з урахуванням величини можливих податкових платежів та забезпечення вибору з них найкращих рішень із позиції загальних цільових установок організації [15].

Такі науковці, як О.Вилкова і М.Романовський приводять близьке за змістом визначення податкового планування. Вони вважають, що податкове планування на рівні суб'єкта господарської діяльності - це невід'ємна частина управління його фінансово-господарською діяльністю в рамках єдиної стратегії його економічного розвитку, яка представляє собою процес системного використання оптимальних законних податкових способів і методів для встановлення бажаного майбутнього фінансового стану об'єкта в

умовах обмеженості ресурсів і можливості їхнього альтернативного використання» [4].

Враховуючи цільову спрямованість податкового планування та його вплив на оптимізацію податкових платежів, розглянемо позицію А.Слісєєва та А.Загороднього відносно того, що перший концептуальний підхід визначає поняття планування податків, а другий - податкове планування. Під першим слід розуміти бюджетування податків, а відповідно під податковим плануванням - оптимізацію податкових платежів [7].

Зазначимо, що Л.Усенко під податковим плануванням на мікрорівні розуміє цілеспрямовану діяльність суб'єкта підприємницької діяльності, яка здійснюється за допомогою сукупних планових дій, об'єднаних в єдину систему і передбачає вибір оптимальних варіантів фінансово-господарської діяльності [22].

О.Білоіван має інший погляд стосовно визначення поняття податкового планування і визначає його як комплекс науково обґрунтованих і практично доцільних організаційно-економічних заходів платників податків, які спрямовані на максимальне зменшення ризиків, пов'язаних з оподаткуванням господарської діяльності підприємства [2].

В іноземних публікаціях Luca Gaiani, Giuseppe Zizzo під податковим плануванням вважають особливу організацію діяльності платника податків з метою оптимізації його податкових зобов'язань протягом тривалого часу способами, які не пов'язані з порушенням чинного законодавства [28, 29].

Заслужовує на увагу тлумачення податкового планування яке наводить Ю.Оніщук. Він вважає, що податкове планування організація є найбільш оптимальним з податкової точки зору способом, який дозволяє оптимізувати податкові обов'язки підприємства правомірними способами та засобами.

Ю.Оніщук розмежовує складові елементи податкового планування. При цьому він розглядає податкову оптимізацію як основну складову податкового планування, а мінімізацію платежів як один із варіантів податкової оптимізації, застосування якого можливе тільки у певних межах і за умови обов'язкового дотримання інших умов [12].

Звідси випливає, що мінімізація і оптимізація оподаткування - це не одне і те саме.

Податкова мінімізація - це максимальне зниження всіх податків, а податкова оптимізація - це процес, який пов'язаний із досягненням певних пропорцій усіх аспектів діяльності господарюючих суб'єктів загалом.

Проведений вище аналіз дозволяє зробити узагальнення, що планування податків та податкове планування відповідають різним формам реалізації податкової політики підприємства. При цьому планування податків доцільно розглядати як бюджетування податків, а податкове планування на мікрорівні можна визначити як систему заходів підприємства, яка спрямована на максимальне використання можливостей чинного законодавства з метою законної оптимізації податкових платежів.

Деякі фахівці прирівнюють заходи стосовно законної оптимізації податкових платежів до ухилення від сплати податків. На наш погляд, таке ототожнення понятійного апарату є некоректним й абсолютно неприпустимим. Поняття податкового планування й ухилення від сплати податків повинні мати чітке розмежування за критерієм законності.

У теорії оподаткування використовують три шляхи запобігання сплати податків.

1. Ухилення від сплати податків (tax avasion), під яким мається на увазі незаконне використання підприємством чи фізичною особою податкових пільг, несвоєчасна сплата податків, приховування доходів, непредставлення або несвоєчасне представлення документів, необхідних для своєчасного обчислення та сплати податків

2. Обхід податків (tax avoidance), за якого підприємство чи фізична особа не є платником, або його діяльність не підлягає оподаткуванню, або ж його доходи не обкладаються податками Підприємство при цьому може використовувати й незаконні способи такі, як відсутність реєстрації, обліку об'єктів оподаткування.

3. Податкове планування (tax planning), у якому юридичними і фізичними особами проводиться активна податкова політика, спрямована на

мінімізацію негативного впливу оподаткування методами, які не суперечать законодавству.

На нашу думку, метою податкового планування є вибір такого шляху, за якого податкові платежі були б мінімальними.

Оскільки податкові платежі є однією зі статей витрат, то планування податків можна вважати елементом загальної стратегії оптимізації витрат. Разом з тим, нарахування і сплата податків функціонально не пов'язані з виробництвом, а податки в усіх випадках є простим нарахуванням з доходів підприємця, якого він, природно, бажає уникнути. Цього можна домогтися двома шляхами:

- використовувати всі легальні можливості зниження своїх податкових платежів і трансформувати свою діяльність таким чином, щоб виникаючи при цьому податкові зобов'язання були мінімальними;
- використовувати нелегальні шляхи заниження податкових зобов'язань, намагаючись приховати свою діяльність свої доходи від податкових органів шляхом перекручування податкової звітності і подання помилкових даних про свої дії й доходи.

Підсумовуючи, вважаємо, що суть податкового планування полягає у формуванні підприємством такої податкової політики, яка б забезпечила найоптимальніший варіант здійснення фінансово-господарської діяльності та розміщення своїх активів для досягнення найнижчого рівня зі сплати податків.

Дотримання законодавства при цьому, на нашу думку, повинно ґрунтуватись на розумінні неоднозначності трактувань основних положень законодавчих актів.

Податки за своєю суттю є примусовим і безповоротним стягненням на користь держави частини активів (грошових коштів) платника податку, що регулюється податковими законами. Вони є однією із статей витрат, які зменшують чистий прибуток підприємства [4]. Тому будь-які дії підприємства-платника податків, які спрямовані на використання всіх законних методів зменшення витрат, зокрема і податкових платежів, з метою збільшення свого прибутку, є правомірними.

З цієї точки зору, податкове планування зводиться до максимізації доходу за рахунок мінімізації податків.

Ми вважаємо, що здійснення підприємницької діяльності повинно відбуватись у розрізі отримання законних пільг або мінімізації податкових платежів. При цьому термін «мінімізація податків» не варто буквально ототожнювати лише із зниженням податків, а й і з збільшенням доходів підприємства після їх сплати.

Непродумана мінімізація податків провокує штрафні санкції, що перевищують очікуваний ефект.

При здійсненні мінімізації податків необхідно досягати збільшення усіх видів фінансових ресурсів підприємства.

Плануючи податкові наслідки своєї діяльності, необхідно наперед прораховувати суми передбачуваних податків для визначення можливості їх мінімізації або максимізації доходів законними способами і методами.

Необхідно при цьому враховувати групи податків:

1) податки, які включаються до валових витрат (наприклад, земельний податок, платежі до бюджетних фондів тощо) - їх зменшення призводить до зниження витрат та збільшення податку на прибуток. Ефект від мінімізації таких податків є, але він частково втрачається через збільшення податку на прибуток;

2) податки, які включаються до ціни товару (акциз, ПДВ) - варто зменшувати об'єкт, з якого вони нараховуються, але одночасно створювати і збільшувати елементи, які впливають на їх зменшення. Для цих податків необхідно намагатися зменшувати ставки та базу оподаткування з використанням іноді можливості збільшення податків у витратах – ефект буде досягнуто загалом;

3) податки, які стягуються із прибутку (податок на прибуток) - слід намагатися зменшувати ставки такого податку та бази оподаткування.

Оптимізація податкового планування передбачає складання планів, орієнтованих на певних схемах розрахунку податків, зборів і платежів.

Вони ґрунтуються на попередньо розроблених поточних фінансових

планах. Це, зокрема, плани доходів і витрат з операційної діяльності; плани надходження і витрачання коштів; балансові плани (прогнозні); плани формування і використання фінансових ресурсів. На практиці більшість підприємств зводять такі розрахунки лише до складання планових розрахунків сум податкових платежів у розрізі їх видів за термінами їх сплати.

Однозначно визначити податки, що забезпечують найістотніше зменшення фінансових ресурсів підприємства неможливо, тому податкове планування у напрямку податкової мінімізації потрібно проводити із врахуванням особливостей кожного підприємства та за окремими випадками. Для цього варто, на наш погляд, дотримуватись таких кроків:

- постановка завдання;
- аналіз ситуації і законодавчих актів;
- розробка конкретних заходів;
- впровадження та виконання запланованих заходів;
- захист від ризиків та наслідків.

Розглядаючи податкове планування, звернемо увагу на його види (див. табл.1).

Податкове планування спрямовує зусилля на виконання таких функцій:

- аналітичної – економічний аналіз використання фінансових ресурсів за попередні періоди, означення і мобілізація внутрішніх фінансових можливостей;
- нагромадження – забезпечення підприємства необхідними грошовими ресурсами;
- розподілення – оптимальне розподілення доходів та нагромаджень;
- контрольної – контроль за господарською та фінансовою діяльностями.

Види податкового планування за класифікаційними групами

Класифікаційна група	Види податкового планування
Сфера застосування	а) внутрішньодержавне б) міждержавне
Суб'єкт підприємництва	а) податкове планування, здійснюване фізичними особами б) податкове планування, здійснюване юридичними особами
Організаційна структура суб'єкта підприємництва	а) індивідуальне б) корпоративне
Обсяг охоплення	а) податкове планування фінансово-господарської діяльності підприємства загалом б) податкове планування окремого виду господарської діяльності підприємства в) податкове планування реалізації окремого підприємницького проекту (угоди)
Етап функціонування підприємства	а) податкове планування на етапі створення (заснування) підприємства б) податкове планування, здійснюване у процесі функціонування підприємства в) податкове планування операцій стосовно ліквідації підприємства та розподілу його активів
Характер управлінських рішень	а) поточний фінансовий контроль б) поточне податкове планування в) стратегічне податкове планування
Інструменти податкового планування	а) податкове планування, що базується на податкових пільгах б) податкове планування з використанням податкових лазівок
Використання суб'єктом інструментів податкового планування	а) активне б) пасивне

2. Принципи та методи податкового планування

Оскільки податкове планування є частиною фінансового планування, при його здійсненні підприємство звичайно керується основними принципами, виробленими практикою його реалізації:

- платити мінімум з належного;
- здійснювати сплату податку, як правило, в останній день установленого періоду;
- використовувати варіанти зниження оподаткованої бази в рамках цілісної й взаємозалежної системи оподаткування підприємств;
- використовувати пільгові режими оподаткування, передбачені законодавством;
- не допускати підвищеного оподаткування шляхом використання спеціальних облікових методів.

У науковій літературі склалися різні підходи до визначення мети податкового планування та поняття мінімізації і оптимізації податків.

У теорії податкового планування, для податкової оптимізації на вітчизняних підприємствах рекомендується дотримуватись таких принципів:

- законності проведених операцій (способи оптимізації податків не повинні суперечити чинному податковому законодавству);
- обачності (оптимізація повинна ґрунтуватись на логічному використанні недоліків у законодавстві, а не на створенні штучних схем заниження податків);
- послідовності (обрані інструменти податкового планування повинні формувати схему оптимізації, притаманну конкретному підприємству, що ґрунтується на дотриманні його типових господарських операцій);
- поміркованості (отримання максимальної вигоди з мінімальними витратами за дотримання законності нарахування і сплати податків);
- ефективності (витрати на проведення заходів стосовно оптимізації податкового планування не повинні перевищувати отриману економію від мінімізації оподаткування).

Податкове планування, за своєю суттю, являє собою підсистему внутрішньофірмового планування і управління, а тому в його основу покладені загальні принципи, які властиві будь-якому виду планування на підприємстві.

До них належать такі:

1. Єдності (системності).
2. Безперервності.
3. Гнучкості.
4. Точності.
5. Учасності (колегіальності).

1. Принцип єдності (системності) передбачає, що податкове планування має системний характер. Це, зокрема, означає, що податкові плани необхідно скоординувати з бюджетами підприємства, а також податкові плани окремих підрозділів підприємства слід скоординувати із загальним податковим планом підприємства.

2. Принцип безперервності полягає в тому, що процес податкового планування має здійснюватися безупинно, при цьому необхідно, щоб раніше розроблені податкові плани постійно аналізувались й коригувались залежно від змін законодавства.

3. Принцип гнучкості полягає в тому, що податкові плани необхідно складати таким чином, щоб їх згодом можна було б відкоригувати з урахуванням непередбачених змін.

4. Принцип точності означає, що податкові плани мають бути конкретизовані й деталізовані такою мірою, якою це дають можливість зовнішні та внутрішні фактори. Дотримання цього принципу дає можливість здійснити своєчасне коригування раніше складених податкових планів для досягнення бажаного результату.

5. Принцип учасності означає, що кожен співробітник підприємства, який має безпосереднє відношення до податкового планування, має брати участь у розробці податкових планів.

До спеціальних принципів податкового планування на підприємстві належать:

1) Принцип законності.

Цей принцип є основоположним для податкового планування, оскільки система оподаткування в будь-якій країні, в тому числі й в Україні, урегульована діючим законодавством. Саме використання цього принципу дозволяє розмежовувати податкове планування і ухилення від оподаткування. Відповідно до нього, всі методи, прийоми і способи податкового планування, а також їх документальний супровід повинні знаходитися виключно в правовому полі, тобто чітко відповідати діючому законодавству.

2) Принцип оптимальності.

Основний зміст цього принципу полягає в тому, що кінцевим результатом податкового планування повинен бути той варіант організації господарської діяльності, який є оптимальним за даних умов. При цьому критерії оптимальності і можливі обмеження визначаються цілями і можливостями конкретного підприємства в конкретний момент часу.

3) Принцип альтернативності.

Згідно з даним принципом обґрунтування вибору найкращого варіанта підприємства щодо оптимізації оподаткування повинно здійснюватись на альтернативній основі з урахуванням різних варіантів організації господарської діяльності або оформлення господарської операції.

4) Принцип комплексності.

Планування всіх податкових платежів необхідно здійснювати в комплексі з обліком їх взаємного впливу. Навіть в тому випадку, коли предметом податкового планування є платежі по конкретному податку чи збору, реальну ефективність запропонованих заходів можна оцінити тільки з урахуванням відповідних змін інших податків і зборів.

4) Принцип перспективності.

Відповідно до цього принципу, у процесі податкового планування необхідно враховувати всі можливі зміни законодавства у майбутньому. Безумовно, динамічний, а іноді й непередбачуваний характер вітчизняного податкового законодавства не дозволяє зі 100-відсотковою вірогідністю

спрогнозувати всі можливі зміни, однак при оцінці податкових наслідків господарських альтернатив по можливості їх слід враховувати.

5) Принцип натуральності.

Полягає в тому, що будь-який засіб податкового планування за своїм змістом повинен відповідати формі, виглядати логічно і натурально, відповідати цілям діяльності суб'єкта господарювання. Ці ж вимоги пред'являються і до документального забезпечення конкретних оптимізаційних схем. Невиконання цього принципу викликає обґрунтовані підозри контролюючих органів і збільшує ризик податкових перевірок.

У податковому плануванні застосовується група методів, які дозволяють спрогнозувати, розрахувати податкові платежі за альтернативними варіантами здійснення господарської діяльності й вибрати з наявних альтернатив оптимальний варіант оподаткування.

Загальними методами податкового планування на підприємстві є:

- метод мікробалансів;
- розрахунково-аналітичний;
- метод графоаналітичних залежностей;
- статистичні методи;
- економіко-математичне моделювання тощо.

Метод мікробалансів полягає у створенні бухгалтерської моделі господарсько-фінансової ситуації шляхом складання бухгалтерських кореспонденцій і визначення на їх основі проекту податкового планування з оптимальними показниками.

Розрахунково-аналітичний метод використовується в коригуванні планових показників під прогностні зміни внутрішніх і зовнішніх факторів. У податковому плануванні застосовується при розрахунку податкового тягара підприємства, визначенні сум податкових платежів у проектах податкового планування шляхом коригування вихідних показників проекту під прогностні зміни податкового законодавства.

Метод графоаналітичних залежностей ґрунтується на побудові графічної або аналітичної залежності фінансового результату підприємства від одного або

декількох найважливіших параметрів балансу й виборі на основі даних залежностей проекту податкового планування з оптимальними показниками.

Статистичні методи мають широкий спектр застосування в податковому плануванні. Зокрема на основі використання різних методів статистичного аналізу (факторного, кореляційно-регресійного аналізу й т. п.) виділяються основні фактори, які впливають на розмір податкового тягаря підприємства, на основі яких проектуються напрямки оптимізації податкових платежів підприємства.

Методи економіко-математичного моделювання ґрунтуються на математичній побудові й описі моделі досліджуваного об'єкта, яким у податковому плануванні виступають альтернативні варіанти оподаткування.

Спеціальні методи податкового планування використовуються на стадії підбору альтернативних варіантів оподаткування (розробки проектів податкового планування).

До них відносять:

- метод заміни відносин;
- метод розподілу відносин;
- метод делегування податків підприємству-сателіту;
- метод відстрочки податкового платежу;
- метод офшорну;
- метод пільгового суб'єкта господарювання;
- метод використання облікової політики.

Метод заміни відносин полягає в заміні операції, що передбачає обтяжливе оподаткування, на операцію з аналогічною метою, але з більш пільговим порядком оподаткування.

Метод розподілу відносин базується на методі заміни відносин. Відмінність цих методів полягає в тому, що в методі розподілу відносин заміняється або частина господарської операції, замість операції в цілому, або одна господарська операція поділяється на кілька частин. Використовується метод розподілу відносин у ситуаціях, коли метод заміни відносин не дає можливості досягти бажаного ефекту оптимізації податкових платежів.

Метод делегування податків структурі-сателіту полягає в передачі сплати податкових платежів спеціально створеним структурам, діяльність яких спрямована на зменшення фіскального податкового тиску на основне підприємство.

Метод відстрочки податкового платежу дозволяє перенести момент виникнення об'єкта оподаткування на наступні податкові періоди.

Під методом використання офшору розуміють сукупність методів, що використовують у своїй основі перенесення об'єкта оподаткування під юрисдикцію м'якшого режиму оподаткування.

Метод пільгового суб'єкта господарювання полягає у скороченні об'єкта оподаткування підприємства шляхом вибору спеціальної організаційно-правової основи суб'єкта господарювання з пільговим режимом оподаткування. До цього методу відносять вибір організаційно-правової форми суб'єкта господарювання, що безпосередньо користується пільгами (наприклад, підприємства інвалідів) або має більш низький рівень оподаткування (наприклад, юридичної або фізичної особи, що перебуває на спрощеній системі оподаткування).

Метод використання облікової політики полягає в розробці варіанта облікової політики, спрямованого на оптимізацію податкових платежів підприємства. І хоча нині в українському законодавстві прямого зв'язку між податковим і бухгалтерським обліком немає, у деяких випадках бухгалтерський облік впливає на показники податкового обліку підприємства.

3. Етапи податкового планування та оцінка його ефективності

Розглядаючи податкове планування як певну послідовність дій, спрямованих на оптимізацію податкових потоків, виокремимо етапи податкового планування (рис.1).

Рис.1. Основні етапи податкового планування на підприємстві.

Податкове планування повинно здійснюватися вже на етапі заснування підприємства з урахуванням особливостей вибраної сфери діяльності бізнесу та майбутньої комерційної діяльності [4].

Інформаційне забезпечення може бути побудовано по-різному, в залежності від фінансових, технічних та інших запитів і можливостей господарюючого суб'єкта. Тут можливі різні варіанти, наприклад, створення та постійна актуалізація власної інформаційної бази, використання однієї із спеціалізованих баз, поєднання інформаційних можливостей сторонніх організацій та власних джерел і даних

Ключовим елементом інформаційного забезпечення є інформаційна база, яка складається з чотирьох великих комплексів даних, що розрізняються ступенем систематизації:

- 1) дані системи бухгалтерського обліку,

- 2) дані системи податкового обліку,
- 3) статистичні дані;
- 4) несистемні дані.

До основних інструментів податкового планування відносять:

- особливості облікової політики підприємства;
- різні податкові режими, які підприємство може застосувати у процесі податкового планування;
- різні пільги, які може застосувати підприємство для конкретних видів діяльності з метою оптимізації оподаткування;
- податкові пільги, які передбачені міжнародним законодавством з метою усунення подвійного оподаткування;
- вибір найкращої форми здійснення і документального оформлення стосунків за договорами з партнерами для раціонального податкового планування;
- створення різноманітних цільових резервів на підприємстві тощо [4].

Відповідно в організаційній структурі підприємства потрібно формувати спеціальні структурні підрозділи податкового планування. До складу цих підрозділів доцільно включати:

- фінансових аналітиків, які розробляють схеми податкового планування і оцінюють їх ефективність;
- бухгалтерів – аналізують можливість відтворення таких схем у фінансовому обліку;
- юристів – готують необхідні документи для оформлення і виконання угод, а також аналізують схеми податкового планування з точки зору їх правової захищеності з урахуванням норм податкового, фінансового, господарського, цивільного і міжнародного права.

Якщо відділ податкового планування на підприємстві не створюється, до реалізації окремих аспектів податкового планування податку на прибуток доцільно залучати, крім керівника підприємства, юриста, бухгалтера і фахівця з податкового планування.

Недооцінка ролі планування в Україні пояснює незнання багатьма менеджерами сучасних термінів та новітніх підходів до управління фінансовими ресурсами підприємств. Оптимізувати податкові платежі дозволяє ефективно організована система податкового планування. Узгодженість діяльності та оптимізація цієї системи у напрямку мінімізації податків законним шляхом знижує фінансові витрати і зміцнює фінансовий стан підприємства загалом.

Зростання значення економічних важелів управління підприємством передбачає застосування оптимальних підходів до податкового планування та оцінки його ефективності.

Кількісну оцінку ефективності податкової політики, що реалізується підприємством, необхідно здійснювати через систему загальновідомих показників (див. табл.2), що визначають:

- рівень податкового навантаження на підприємство;
- рівень впливу окремих заходів податкового планування на величину податкових зобов'язань підприємства;
- ефективність податкового планування та податкової політики підприємства загалом.

Податкове планування, взаємодіючи з функціями управління, є одним з основних інструментів генерування показників ефективності функціонування підприємства, оскільки розрахунок останніх без урахування податкових наслідків представляється безрозсудним та ірраціональним. Таким чином, податкове планування повинне стати обов'язковим інструментарієм у комплекті менеджменту вітчизняного підприємства при ухваленні того або іншого управлінського рішення.

Грамотне податкове планування дозволяє законно оптимізувати розміри податкових платежів на основі детального вивчення податкового законодавства та організації господарської діяльності відповідно до вимог оптимізації оподаткування.

Показники для оцінювання податкового навантаження на підприємство

Показники	Порядок обчислення
1	2
Сума податків, зборів, обов'язкових платежів, сплачених підприємством	<ul style="list-style-type: none"> • загальна сума податків • сума податків за окремі періоди (місяці, квартали, роки), їх динаміка • сума окремих видів податків • сума податків за складовими цінами реалізації (податки, які відносяться • на собівартість продукції, податки з прибутку, акцизи) • суми податків на окремі види продукції, робіт та послуг • суми податків за окремими видами виробництва
Структура (частка) податків та окремих їх видів у собівартості продукції, в ціні виробника та в ціні реалізації	ця структура може формуватися як для загального обсягу виробництва чи реалізації, так і для обсягу за окремими видами продукції, робіт та послуг.
Коефіцієнт податкомісткості реалізованої продукції	$K_p = П : O_p$ П – сума податкових платежів підприємства за певний період, грн. O_p – обсяг реалізації продукції за цей період, грн.
Коефіцієнт оподаткування доходів	$K_{од} = П_{ц} : Дв,$ П _ц – сума податків, що їх включають до ціни продукції і сплачують з доходів підприємства за певний період, грн. Дв – сума валового доходу за цей період, грн.
Коефіцієнт оподаткування витрат	$K_{ов} = П_{с} : В,$ П _с – сума податків, що їх відносять на витрати виробництва (обігу), тобто зараховують до собівартості продукції (робіт, послуг) за певний період, грн.

1	2
Абсолютне зменшення податкових платежів, що їх сплачує підприємство за певний період	$П_a = П_1 - П_0$ $П_1, П_0 - \text{загальна сума податку, що їх сплачує підприємство відповідно до в базовому та звітному (чи плановому) періоді, грн.}$
Відносне зменшення податкових платежів, що їх сплачує підприємство за певний період	$П_v = П_1 * О_{p1} / О_{p0} - П_0$ $О_{p1}, О_{p0} - \text{обсяг реалізації відповідно до в базовому та звітному (чи плановому) періоді, грн.}$
Загальний коефіцієнт оподаткування підприємства	$К_{oz} = П_ч : П_{пр}$ $П_ч - \text{чистий прибуток підприємства, отриманий від усіх видів господарської діяльності за певний час, грн.}$ $П_{пр} - \text{прямі податкові платежі за цей період, грн.}$
Коефіцієнт використання податкових пільг	$К_{пп} = З : П,$ $З - \text{сума податкових пільг, які підприємство використовує згідно з чинним законодавством впродовж певного часу}$ $П - \text{загальна сума податкових платежів підприємства за цей час, грн.}$
Коефіцієнт ефективності податкової політики підприємства	$К_{епп} = Е_{п1} : П_0$ $Е_{п1} - \text{економія податкових платежів завдяки податковому плануванню в певному періоді, грн., } П_0 - \text{сума податкових платежів в базовому періоді, грн.}$
Коефіцієнт оподаткування прибутку	$К_{оп.} = П_п : П_р,$ $П_п - \text{податки, що їх сплачують з прибутку за певний період, грн. } П_р - \text{балансовий прибуток підприємства за цей період, грн.}$

Для досягнення високої ефективності податкового планування на підприємстві рекомендується формування проектної групи, яка має створюватися на постійній основі, з включенням до її складу фахівців із відповідних підрозділів підприємства, з делегуванням їм додаткових повноважень.

До форм участі працівників підрозділів у заходах податкового планування рекомендується використовувати комбінований підхід, який поєднує індивідуальну передачу інформації (контакт) і групове обговорення проблеми.

Кожен з учасників групи повинен виконувати чітко визначені функції:

- керівник підприємства приймає рішення про доцільність певної діяльності або схеми, дає юристу і бухгалтеру розпорядження щодо фактичних умов реалізації і очікуваних результатів податкової оптимізації;
- юрист аналізує правові аспекти угоди і її відповідність законодавству, узгоджує особливості реалізації угоди з контрагентами;
- бухгалтер здійснює розрахунки фінансових параметрів, порядок їх відтворення в бухгалтерському обліку і податковій звітності, розрахунок податків, які потрібно сплатити;
- фахівець із податкового планування оцінює всю інформацію, що надійшла від керівника, юриста і бухгалтера, і дає висновок стосовно можливості й доцільності реалізації такої схеми.

За умови взаємодії усіх учасників проектної групи може бути забезпечена висока ефективність податкового планування.

ВИСНОВКИ

Податкове планування необхідно розглядати як одну з основних функцій фінансового менеджменту.

Як і будь-які інші витрати, податкові платежі є об'єктом планування та управління, щоправда, на відміну від інших витрат щодо податків існує певна специфіка: правила визначення цих витрат суворо прописані державою, а отже, можливості управління такими витратами обмежені.

Аналіз точок зору науковців дозволяє зробити узагальнення, що при визначенні податкового планування проявляється два концептуальні підходи. При першому під податковим плануванням розуміють процес планування підприємством податкових платежів на майбутній період. При другому підході увага зосереджується на такій складовій податкового планування, як оптимізація податкових платежів.

Дослідивши сутність податкового планування на мікрорівні, можна охарактеризувати його як: організацію підприємницької діяльності платника податків найбільш оптимальним з податкової точки зору способом, а також підбір та застосування доцільних методів, що дозволяють оптимізувати податкові обов'язки підприємства правомірними способами та засобами.

Поняття податкового планування й ухилення від сплати податків мають чітке розмежування за критерієм законності. Їх ототожнення є некоректним й абсолютно неприпустимим.

Податкове планування у своєму практичному значенні використовується на корпоративному рівні, а на макрорівні має місце планування та адміністрування податкових надходжень.

Для оптимізації податкових платежів, з метою ефективного фінансового управління, підприємство може використовувати як загальні, так і спеціальні методи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми теорії та практики оподаткування : монографія / [за ред. Новицького А. М., Лисенко В. В., Швабія К. І.]. – Ірпінь, Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – 556 с.
2. Білоіван О.В. Податкове планування підприємницької діяльності/ О.В.Білоіван // Економіка та підприємство. - 2006.-5.-С.339.
3. Бондарчук В.М. Податкові новації та проблеми розвитку фондового ринку [Електронний ресурс] / В.М. Бондарчук // Україна фінансова / Українське агентство фінансового розвитку. – Доступний з:
<http://www.ufin.com.ua/analit_mat/rzp/161.htm>.
4. Вилкова Е. Налоговое планирование / Е. Вилкова, М. Романовский . – СПб: Питер. 2004 .С – 93.
5. Винокуров Д. Оптимизация налогов: практический аспект/ Д. Винокуров // Налоги и бухгалтерский учет. – 2002. – 5 – С.5.
6. Дегтяр І.М. Мінімізація: легальне зменшення податків чи ухилення від оподаткування? / І.М. Дегтяр, Л.І. Гончарова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №7 (109). – С. 215–221.
7. Єлісеєв А.В. Види податкового планування за класифікаційними ознаками / А.В.Єлісеєв, А.Г. Загородній // Податкове планування. – 2001. – № 9.
8. Єлісеєв А. Податкове планування та планування податкових платежів / А. Єлісеєв , А. Загородній // Податкове планування. – 2001. - 1.- С. 7 -8.
9. Єлісеєв А. Податкове планування та планування податкових платежів / А. Єлісеєв, А.Загородній // Податкове планування. – 2001. - 1.- С. 7 -8 15. Апель А. Обналичивние и оффшорный бизнес в схемах / А. Апель, В. Гунько, И.Соколов. – Спб. : Питер, 2002 – 206 с.
10. Задоя А. О. Трансфертне ціноутворення у міжнародному бізнесі / А. О. Задоя, С. А. Венгер // Академічний огляд. – 2011. – № 2. –С.156–163.
11. Іванов Ю.Б. Проблеми податкового регулювання і планування податкових планів. Наукове видання /Ю.Б.Іванов, О.М.Тищенко, К.В.Давискиба, В.В.Карпова, Л.М.Карпов, І.А.Серова; (За заг. ред. док.екон. наук, професора Ю.Б.Іванова.- Харків: ХНЕУ, 2006.С. -136.

12. Оніщук Ю. Податкове планування - право організації платника податку при виконанні податкових обов'язків / Ю. Оніщук // Підприємство, господарство і право.-2007.-9.-С.59-161.

13. Підлужний М. Довгостроковий контракт як засіб оптимізації податків/ М. Підлужний // Податкове планування.-2010.-1-2.-С.29-33.

14. Податковий кодекс України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

15. Поршнева А.Г. Налоговый менеджмент: Учебник/ А.Г. Поршнева, Д.Г. Черник, Б.И. Замятин, Е.А Кирова, В.П. Морозов, Н.А. Нестерова, Ю.Д. Шмелев, И.Д. Черник; [Под ред. докт.экон.наук, проф., чл.-кор РАН А.Г. Поршнева.- М.: ИНФРА –М, 2003 . – С.120.

16. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon5.rada.gov.ua>

17. Рішення справи Gregory vs Helvering, федеральний суддя Лернед Хенд, Верховний суд США, 1935 р. // Режим доступу: ageyev.birhostihg.com.html.

18. Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецький С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 274 с.

19. Система оподаткування та інформаційно-облікове забезпечення: навчальний посібник. - Київ.: Професіонал, 2006.- 736 с.

20. Тимофєєва Л. Як списати товари, які ми уже не плануємо використовувати у господарстві / Л.Тимофєєва //Податкове планування. -2010.- 4.- с.31-33.

21. Тищук Т.А. Виведення капіталів з України: масштаби та напрямки запобігання// Павлова А.М. Махортих Д.О. Іванов О.В. // – К.: НІСД, 2013. – 39 с.

22. Усенко Л.М. Методика вдосконалення податкового планування на підприємстві /Л.М. Усенко//Держава та регіони. Серія: економіка та підприємство. - 2006.- 5.-С. 418 с.

23. Фасоль А. – Управление – это наука и искусство / А. Фасоль, Г. Эмерсон, Ф. Тейлор, Г.Форд. – М. Республика, 1992. – 352 с.

24. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д. е. н., проф. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 268 с.
25. Чернолівський Є.О. Поняття, правові основи та правові принципи податкового планування /Є.О.Чернолівський// Вісник господарського судочинства.-2007.-6.-С.71-77.
26. Fundamentals of International Tax Planning [edc. by R.Russo]. – Amsterdam: IBFD Publications BV, 2007. – 210 p.
27. GAAR – Общие правила борьбы с уклонением от налогов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.nexus.ua.
28. Gaiani L. Finanziaria 2008 e pianificazione fiscale delle imprese//Bilancio&Reddito d'impresa.-2008.-1.-P.35-39.
29. Zizzo G. La pianificazione fiscale e l'elusione// Mister fisco.-2008.-2.-P.1-21.